

УДК 658.15

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ МЕЗООТОЧЕННЯ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ ЦЕМЕНТНОЇ ГАЛУЗІ

Столяренко О.О.

Львівський державний університет внутрішніх справ

В статті проаналізовано вплив мезооточення на рівень економічної безпеки підприємства. За результатами багатофакторного кросфакторного панельного регресійного аналізу доведено, що існує міцний зв'язок між зовнішнім середовищем та показниками виробництва цементної продукції. На основі SWOT аналізу запропоновано стратегічні пріоритети для досягнення безпеки.

Ключові слова: мезооточення, цементна промисловість, економічна безпека, стратегічні пріоритети.

Постановка проблеми. Нестабільне зовнішнє середовище, перманентні внутрішні трансформації та потрясіння, анексія АР Крим та військові дії на Сході України знижують вірогідність успішного розвитку підприємництва в нашій державі. Додатково, недостатньо ефективно застосування елементів стратегічного менеджменту на мікрорівні знижують рівень економічної безпеки суб'єктів господарювання, зокрема й підприємств цементної промисловості, які займають надзвичайно вагоме місце у розвитку промисловості України, особливо в умовах військових дій та, у перспективі, у поствоєнному часовому проміжку, зважаючи на необхідність відбудови значної частини населених пунктів України.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Проблема економічної безпеки підприємства як основа економічної безпеки держави досліджувалась вітчизняними та закордонними вченими, а саме І. Ансофф, І. Бланк, О. Барановський, О. Грунін, С. Грунін, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Ю. Каракай, Ю. Кракос, Р. Разгон, В. Нагорний, В. Левченко, О. Новікова, О. Судакова, В. Сімонова, А. Турило, Н. Яценко. Але чимало її аспектів потребують з'ясування.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Загроза істотного зниження кількості та обсягів діяльності вітчизняних промислових підприємств обумовлена інерційністю їх структури виробництва, підвищенням фізичного зносу обладнання, технологічною відсталістю. У даному контексті особливої терміновості набуває необхідність розробки ефективних механізмів підвищення рівня економічної безпеки та аналізу впливу мезооточення.

Виклад основного матеріалу. Як відомо, економічна безпека підприємства – це стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загрозам і задля забезпечення стабільного функціонування підприємства в даний час і в майбутньому. Оскільки промислові підприємства розраховують на довгострокове стабільне функціонування, виникає необхідність у застосуванні категорії «стратегія економічної безпеки».

Можна погодитись з науковцем Тринька Л.Я. у трактуванні терміну «мезооточення», як частини зовнішнього середовища (споживачів, постачальників, конкурентів) з яким підприємство має безпосередню взаємодію [1].

Проведемо аналіз впливу на виробництво портландцементу, цементу глиноземистого, це-

менту без клінкерного, шлакового і цементу гідралічного подібного, зовнішнього середовища а зокрема:

- чисельності населення;
- рівня інфляції;
- випущених фахівців з ВНЗ III-IV рівня акредитації;
- видобутку вапняку, флюсу вапняковий та інших вапняковий камінь для виготовлення вапна і цементу.

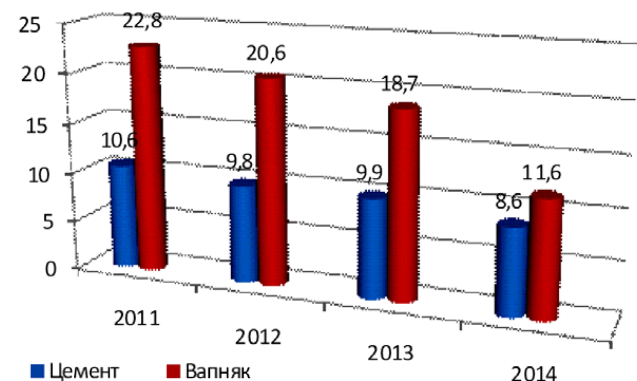
За результатами багатофакторного кросфакторного панельного регресійного аналізу доведено, що існує міцний зв'язок між зовнішнім середовищем та показниками виробництва цементної продукції (логарифмовані дані впродовж 2011-2014 років) Про це свідчить показники кореляції ($R = 0,841$), скоригований коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,632$ та критерій Фішера $F(1,26) = 60,023$.

$$Y = 3673,8 + 0,29X_1 + 0,27X_2 + 0,58 * X_3 + 0,43 * X_4$$

$$R = 0,841, R^2 = 0,632, F(1,26) = 60,023$$

Для аналізу мезооточення підприємств цементної галузі необхідно проаналізувати постачальників, споживачів та конкурентів.

Цементна промисловість – матеріаломістка галузь, тому цементні заводи розміщують у районах видобування сировини. При виробництві 1 т клінкеру (напівфабрикату цементу) витрачається 1,5 т карбонатних порід (мергелю, доломіту, вапняків, крейди) і майже 0,5 т глини.

Рис. 1. Динаміка вапняку, флюсу вапнякового та іншого вапнякового каменю для виготовлення вапна та цементу, гіпсу та ангідриду та виробництво портландцементу, цементу глиноземистого, цементу без клінкерного, шлакового і цементу гідралічного подібного протягом 2011-2014 років, млн. т

Джерело: [2]

Протягом 2011-2014 років спостерігається динаміка зменшення виробництва цементної продукції.

Загалом добувна промисловість в Україні в 2014 році зросла порівняно з 2013 роком і становить 1428839 млн. грн., а у 2013 році 1322408,4 млн. грн. Проте спостерігається спад добування сировини для виготовлення цементу, а зокрема вапняку та гіпсу. На рис. 1 зображено динаміку вапняку, флюсу вапнякового та іншого вапнякового каменю для виготовлення вапна та цементу, гіпсу та ангідриту а також цементу, млн. т.

Виробництво цементу в Україні в квітні 2016 року щодо квітня 2015-го збільшилося на 37,6%, до 820 тис. т. (без урахування АР Крим та м. Севастополя, частини Донецької і Луганської областей). У порівнянні з березнем обсяги виробництва зросли на 12,2%, за даними Державної служби статистики України [2].

Виробництво цементу в січні-квітні 2016 року порівняно з аналогічним періодом 2015-го також продемонструвало позитивну динаміку, збільшившись на 16,7%, до 2,37 млн. т.

Аналогічна ситуація спостерігається і у виробництві бетону. Тут зростання в квітні 2016 з порівняно з квітнем 2015 року становило 42,8%, до 1,2 млн. т. (без урахування АР Крим та м. Севастополя, частини Донецької і Луганської областей).

У порівнянні з березнем зростання виробництва зафіксовано на рівні 16,5%. Виробництво бетону в січні-квітні 2016 року порівняно з аналогічним періодом 2015-го збільшилося на 18,8%, до 3,42 млн. т.

Цемент завозять у Сумську, Чернігівську, Київську, Херсонську й Черкаську області, хоча на їх територіях є багато цементної сировини. Є умови для виробництва високомарочного портланд-цементу в Житомирській (Овруч), Херсонській (Туркули), Чернівецькій (Заставна), Сумській (Середина-Буда), Харківській (Куп'янськ) областях, нефелінового цементу – в Донецькій, алунітового – в Закарпатській, глиноземно-феритового – у Львівській областях, магнезіального – в Автономній Республіці Крим.

Основними факторами розміщення підприємств галузі є територіальне зосередження виробництва, наявність будівельної мінеральної сировини, трудових ресурсів, транспортних комунікацій. Виробничі галузі тяжіють до великих промислових центрів і вузлів, населених пунктів із значним обсягом житлового і цивільного будівництва.

Основними споживачами цементної галузі є будівельна промисловість. Загалом по Україні виготовлено 1637,1 тис. м³ елементів конструкцій збірних для будівництва бетону або каменю штучного за січень-листопад 2015 року, темп зростання до попереднього року становить 110%. У таблиці 1 проаналізовано виробництво по областях.

Одним із споживачів цементної продукції є досить успішна компанія «ЕКО-ДІМ». Приватне акціонерне товариство «Холдингова компанія «ЕКО-ДІМ» протягом тридцяти п'яти років успішно здійснює всі види будівельно-монтажних робіт [3].

Будівництво здійснюється з застосуванням екологічно чистих матеріалів, оскільки основною метою холдингу є будівництво якісного та доступного житла європейського рівня та підтри-

мання високого рівня задоволеності споживачів здійсненням будівництва.

ПАТ «Холдингова компанія «ЕКО-ДІМ» є комбінатом, який задовільняє власні потреби практично у більшості будівельних матеріалів. Власна виробнича база, а саме бетонний завод, цех залізобетонних виробів, дільниця металообробки, пилорама з столярним цехом, а також парк транспорту та механізмів.

Виробниче підприємство ТзОВ «Завод будівельних сумішей «ЕКО-ДІМ» є виробником сучасних та екологічно чистих сухих будівельних сумішей під торговою маркою Еко-Дім [3].

Таким чином, виробництво сухих будівельних сумішей ТзОВ «Завод будівельних сумішей «ЕКО-ДІМ» відповідає умові Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, передбачено впровадження 29-ти директив, однією з яких є Директива 2003/87/ЄС про встановлення схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів. Дані проекти передбачали, наступне, використання альтернативної сировини, яке не містить карбонати (використання доменного шлаку); перехід на сухий і напівсухий спосіб виробництва; зниження витрат палива і викидів від декарбонізації. Реалізація проектів спільного впровадження на цементних заводах призвели до скорочення викидів і, відповідно, до зниження національних коефіцієнтів викидів CO₂ [4].

Підприємство випускає достатньо широкий асортимент продукції для ремонту та будівництва, який є пристосованим для актуальних потреб ринку: клеї для керамічної плитки, декоративного каменю, систем теплоізоляції, газо- та пінобетонних блоків; декоративні та ремонтні штукатурки (цементні, цементно-вапняні, вапняні); шпаклівки; суміші для підлоги; ґрунтовки.

Запорукою високої якості та технологічності сухих будівельних сумішей Еко-Дім є ретельний підбір сировини та контроль якості готової продукції. Розробка рецептур проводиться у співпраці з провідними європейськими експертами, що гарантує відповідність продукції європейським стандартам якості [3].

Виробництво збірного залізобетону та залізобетонних конструкцій. Основна продукція цієї галузі – залізобетонні конструкції для промислового, цивільного, гідротехнічного, шляхового та інших видів будівництва (виробництво стінових матеріалів, блоків для фундаментів будинків, міжповерхових перекриттів, архітектурних деталей, несучих арок, цехів, залізобетонних паль, мостових балок тощо).

Таким чином, лідером по виробництву елементів конструкцій збірних для будівництва бетону або каменю штучного є м. Київ, де темп зростання до попереднього року становить 118,1%. На західній Україні виробництво даних елементів становить 351,9 тис. м³.

Протягом січня-листопада 2015 року в Україні виробництво розчинів бетонних, готових для використання, тис. т становить 9694,5, темп зростання до попереднього року становить 92,5%.

Розглянемо цементну промисловість західної України. До цієї групи відносяться: ПАТ «Микола-

івцемент», ПАТ «Подільський цемент», ПАТ «Волинь-Цемент», ПАТ «Івано-Франківськцемент».

Таблиця 1

Елементи конструкції збірні для будівництва бетону або каменю штучного за 2015 рік, тис. м³

Область	тис. м ³	Темп зростання до попереднього року, %
Вінницька	75,9	82,7
Волинська	24,1	115,9
Дніпропетровська	43,8	95,2
Донецька	5,5	18,2
Житомирська	72,5	125,2
Закарпатська	13,4	91,8
Запорізька	39,5	119,7
Івано-Франківська	39,5	99,1
Київська	43,0	86,0
Кіровоградська	43,0	92,3
Львівська	85,6	121,8
Миколаївська	48,4	92,0
Хмельницька	189,3	128,5
м. Київ	428,5	118,1

Складено автором за: [2]

Попри ці загрози спостерігається зростання доходу від реалізації продукції підприємств цементної галузі Західної України протягом 2010-2014 рр. (табл. 2).

У 2014 році найбільший дохід від реалізації продукції має ПАТ «Волинь-цемент» – 1,32 млн грн, наступним є дохід ПАТ «Подільський цемент» – 1,25млн. грн.

Зростання доходів від реалізації продукції заводів цементної промисловості свідчить про незначний вплив показників макрооточення на теперішній стан доходності підприємства. Проте для визначення рівня економічної безпеки на підприємстві необхідно здійснити детальний аналіз мезооточення та усіх сфер економічної безпеки. Зокрема у стратегічному плануванні управління економічною безпекою необхідно враховувати зовнішні загрози для досягнення стратегії підприємства та шляхи їх подолання чи усунення.

Стосовно цементної галузі в Україні, то спостерігається плавна тенденція до модернізації цементних заводів, поступовий перехід з «мо-

крого» способу виробництва на «сухий», адаптація пропозиції до потреб споживачів, тощо. Конкуренція на ринку цементу з кожним роком зростає.

Таблиця 2

Дохід від реалізації продукції підприємств цементної галузі Західної України

Роки	Заводи	ПАТ «Миколаївцемент»	ПАТ «Подільський цемент»	ПАТ «Івано-Франківський Цемент»	ПАТ «Волинь-Цемент»
		Дохід від реалізації продукції, грн			
2010 рік		511045	772685	511045	1012601
2011 рік		778403	894748	778403	807253
2012 рік		599856	980271	796983	897457
2013 рік		538841	1120141	673639	918914
2014 рік		517859	1255377	754892	1322637

Складено автором за: [5]

Висновки і пропозиції. Стосовно цементної галузі в Україні, то спостерігається плавна тенденція до модернізації цементних заводів, поступовий перехід з «мокрого» способу виробництва на «сухий», адаптація пропозиції до потреб споживачів, тощо. Конкуренція на ринку цементу з кожним роком зростає. Західні інвестори виявляють все більше інтересу до великих цементних підприємств. Вони висловлюють намір вкладати інвестиції не тільки в модернізацію старих виробництв, а й пропонують будівництво цементного заводу з нуля. Вагомий вплив на економічну безпеку підприємств становить зовнішнє середовище. Основними загрозами для підприємств цементної галузі Західної України є галузеві конкуренти, пунктуальність і обов'язковість виконання умов постачання. Підприємствам необхідно збільшити частку ринку, тому що цей показник негативно відбивається на отриманні прибутку. Для збільшення кількості покупців організації доцільно вести систему знижок для постійних оптових клієнтів та захист продукції від фальсифікацій. Варто також стимулювати працівників до ефективної роботи, що позитивно відіб'ється на продукції, яку виготовляє підприємство. Необхідним є зменшення забруднення повітря підприємств цементної галузі за рахунок оновлення технологій виробництва цементу.

Список літератури:

1. Тринька Л.Я. Методика аналізу впливу зовнішнього оточення на фінансову безпеку підприємства / Л.Я. Тринька // «Формування системи і механізмів обліково-аудиторського та аналітичного забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств реального сектору економіки», матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, Кам'янець-Подільський, 11-12 грудня 2012 р.
2. Офіційний сайт Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Офіційний сайт ПАТ «Холдингова компанія «ЕКО-ДИМ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eko-dim.com/>
4. Офіційний сайт Асоціації виробників цементу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrcement.com.ua/>
5. Офіційний сайт Агентство з розвитку інфраструктури фондового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/>

Столяренко Е.А.

Львовский государственный университет внутренних дел

ОСОБЕННОСТИ ВЛИЯНИЯ МЕЗООТОЧЕНИЯ НА ЭКОНОМИЧЕСКУЮ БЕЗОПАСНОСТЬ КОМПАНИЙ ЦЕМЕНТНОЙ ОТРАСЛИ

Аннотация

В статье проанализировано влияние мезооточения на уровень экономической безопасности предприятия. По результатам многофакторного кроссфакшн панельного регрессионного анализа доказано, что существует прочная связь между внешней средой и показателями производства цементной продукции. На основе SWOT анализа предложены стратегические приоритеты для достижения безопасности.

Ключевые слова: мезооточения, цементная промышленность, экономическая безопасность, стратегические приоритеты.

Stolyarenko A.A.

Lviv State University of Internal Affairs

FEATURES OF MESO ENVIRONMENT INFLUENCE ON THE ECONOMIC SECURITY OF CEMENT INDUSTRY

Summary

The article analyses the impact of meso environment on the level of economic security. The results of a multivariate cross-faction panel regression analysis showed that there is a strong link between the environment and production performance of cement products. Based on the SWOT-analysis, strategic priorities to achieve the security are proposed.

Keywords: meso environment, cement industry, economic security, strategic priorities.